

Tézisek

Disszertációm középpontjába a romélvezőket, az angolszász világban csak „ruingazer”-eknek hívott romszemlélőket állítottam. A romok esztétikáját nem lehet általánosan, kortól és személytől függetlenül vizsgálni. A romok esztétikai határhelyzetbe fagyott objektumok, kulturális orientációnk megkerülhetetlen elemei. A történelemhez való viszonyulásunk, mindenkori világképünk meghatározói, identitásunk hordozói. A dolgozatomban a romok esztétikáját szemlélőik koronkénti és személyiségükből fakadó különbségeiből levezetve mutatom be, valamint a romszemlélők időhöz és térhez való viszonyulását és ennek változásait vizsgálom. A rom, mint hiányt hordozó motívum meglehetősen narratív, hiszen nem csupán a lecsupaszított hiány jelenik meg általa, hanem ez a hiány, mint érzet különböző köntösbe van öltöztetve, és más és más célokra van használva koronként, és a romszemlélő típusától függően.

Művészeti praxisom során sok gyűjtést végeztem, végzek most is, régebben szöveges, vázlatrajzos firkák formájában, ma már inkább fotózok. Mások által haszontalannak ítélt hulladékok, selejtek számomra hasznos töredékekké, képi információ foszlányokká válnak, melyek egy kreatív folyamatot indítanak el bennem. Ez a hulladék és töredék feldolgozás számomra a művész adekvát gondolkodásmódja. Ennek segítségével a redukcióhoz, mint a lényeghez vezető út radikális (és sokszor fájdalmas) módszeréhez nyúltam, megpróbáltam szétszálazni a másokat ismétlő gesztusokat az autentikus alkotói gesztusoktól.

A romok olyan konkrét objektumok, melyekhez a fenséges, a jelenlét és a hiány megfoghatatlan fogalmi kapcsolódnak. A romokhoz viszonyulhatunk pozitívan és negatívan is. Lehet szomorkodni az elmúláson a romok láttán, melankolikusan szemlélni a pusztulás természetét, de meg lehet látni bennük a feltáruló szerkezetet a lebomló homlokzat mögött, a sallang mögött a lényegét.

Hogyan létezhetnek egyáltalán romok? Miért hagynak romos állapotban egy épületet? Miért nem újíttják fel, vagy tüntetik el teljesen a föld színéről? A romok a lassú változás szimbólumai. Összedől egy épület, amelyet már elhagytak a lakói és kihalttá, lakatlanná vált. Az épület a környezetére is hatással van. A helyiek elsétálnak mellette nap, mint nap, talán zavarja őket, hogy üresen áll és folyamatosan pusztul, de nem tudják, hogy mihez kezdjenek vele. Közös akarat kellene a lebontásához. Csúfnak látják, mert folyamatosan a pusztulást juttatja eszükbe, mert a múlt van jelen a romban. Minél nagyobb és híresebb az épület, ami romokban áll, annál nehezebb eldönteni, hogy mi legyen vele. Együtt kell élni a monumentális rommal. Mitológiává válik, történetek kapcsolódnak hozzá, a városkép része lesz, a velünk élő múlt szimbóluma, a pusztulás elkerülhetetlenségének metaforája. Minden nap küzdünk azért, hogy a szűken vett világunk, amelyre még hatással tudunk lenni, ne dőljön romba. Fenntartjuk a kapcsolatainkat, megtartjuk az ígéreteinket, kitararítjuk a lakást. Az entrópia ellen dolgozunk. A romok iránti kulturális és esztétikai érdeklődést fatalizmusnak is tekinthetjük. Megállunk és abban gyönyörködünk, ami ellen addig körmünk szakadtáig küzdöttünk. Aktivitás helyett szemlélődésre váltunk, elengedjük az addig feszülten szorított gyeplőket. Ebből a szempontból a kontempláció az elfogadás, a beletörődés gesztusa. Van, amikor már nincs mit tenni, csak megadni magunkat a jelenlétnek. A rom egy ilyen tudatállapotnak a kulturális nyoma.

Értekezésemben elsősorban azt állítom, hogy a modern művészetben a romszemlélés vezethetett el a hiánnyal operáló művek megértéséhez. Másodsorban azt állítom, hogy a romok átmenetisége, határhelyzete az, amely meghatározza viszonyukat az időhöz. Ennek következtében a fenséges esztétikai meghatározását szintén az átmenetiséghez, a határhelyzethez, a meghatározatlan tudatállapothoz kötöm. Ebben a tudatállapotban kapcsolódik össze a hiány, a fenséges és a fragmentált, melyek véleményem szerint meghatározzák a kortárs művészet alkotásainak jelentős részét is. Harmadsorban az „Én” modern koncepciójának kialakulásához és változásaihoz kötöm a romszemlélést. A felvilágosodás és a romantika korában születik meg az „Én” modern koncepciója, majd a világháborúk idején tanúi lehetünk az „Én” széttöredezésének, fragmentálódásának.

A romantika korának romszemlélője olyan magatartást képvisel, amely addig szinte ismeretlen volt. A romszemlélővel jelenik meg a 18. században a nyitottság, amely mind a befogadás szintjén, mind pedig az alkotásban a hiányt is a mű részének tekinti. Ez a hiány egyre inkább a művek részévé válik és a modern művészetfogalom egyik alapvetésévé válik. A hiány azonban nincs önmagában, egy hajdani teljességhez mérten határozható meg.

A hiány, a jelenlét, a fenséges számunkra a romban, mint egy tudatállapotok közötti határhelyzetben találkozunk össze. Ennek az esztétikai, sőt esztétikán túli objektumnak éppen az a lényege, hogy viszonyulásunk hozzá nem elméleti konstrukció, hogy leírhatatlan, megfogalmazhatatlan, ugyanakkor személyesen átélhető élményt nyújt. A kortárs romszemlélő számára a rom prezenciát, jelenlétet biztosít, megfeythetetlenségével kiragadja az idő megállíthatatlannak látszó sodrásából, elcsendesít. Ez az állapot az asszociációk sorát nyitja meg, furcsa mód jelen vagyunk, ugyanakkor roppant távol is önmagunktól. Önmagunkat, múltunkat és vágyainkat is objektíven szemlélhetjük. Eme csendes érzelemmentes állapotunkban érezzük igazán, hogy csupán egy szem vagyunk, egy mindent látó és mindenben átlátó tekintet. Miért ne érezhetnénk át a pusztulás melankóliáját miközben megmagyarázhatatlan örömet érzünk? A romok között felfedezőként születünk újjá. Mikor kiegészítjük a romot képzeletben egy egésszé, a kreatív interakciónk révén mi is a rom részévé válunk. A romok szemlélése nosztalgiával tölt el bennünket. Vágyunk valamire, ami sosem létezett talán, egy sosem volt helyre, egy sosem volt időben.